

Ábyrgdarblaðstjóri: Jan Müller
Fyrirakastjóri: Kristján Dahl
Ljósmyndari: Kallmar Lindenskov

Bláðótt: Randi Jacobsen - Dagur
Joensen - Tófrim Smíth -
Hilmar Jón Hansen -
Justinus Eldesgaard

Útgeveri: P/I Sosialurinn
Útgávuort: P/I Sosialurinn
Prent: P/I Pressan 1981

Bústaður: Argjavegi 26
Argjum
Símanúmer: 11820

Postadr.: Postbústaður 78
1107 Tórshavn
Símanúmer: 14720

Vit mugu ikki góðtaka avtofting av bygðasamfelagnum

HÓAST búskaparliga kreppan rakar allar landsins íbúgar so ella so, er kortini ymiskt, hvussu hart hon rakar teir ymsu partarnar av landinum. Vit sødu - áðrenn saneringin av Kósavirkjunum og fleiri av skipunum har kom upp á pláss - hvussu Klaksvíkin - fullkomiliga steðgaði upp. Tíðindini úr hesum næststørsta býplássinum í landinum gjørdust bara meira og meira dýpur - og eitt skifti sá út til, at har fór at vera heilt óskukalt. Men so kom saneringin í gongd og liv kom í aftur á sjógv og á landi. Í dag stevnr Klaksvíkin aftur fram sum fiskivinnuflaggsskipið.

TAD vóru so onnur pláss í landinum, sum ikki fingi somu lagnu sum Klaksvíkin. Eru tey nevnd eru tey kend. Og her var talan um bygdir, sum bara hava livað av tí sum antin skipini ella virkið ella bæði tvey góvu av sær. Tá Fiskavirkingin fór í gongd lá í luftini, at roynt skuldi vera at lata so nógv virki sum tilbar uppaftur. Nú siggja vit, at kanska helvtin ella meira av virkjnum framvegis eru og verða verandi stongd. Fólk eru sera ónøgd við hetta og í Skopun hava tey rætt og slætt gjørt burt við at forða fólk frá Fiskavirking at flyta maskinur av virkjnum. Politikarnir eru eisini á gosi og skuldsæta Fiskavirking fyrri ikki at halda síni lyftu um at hava meira enn eina helvt av virkjnum opin. Fiskavirking svarar aftur og sigur, at tað er ikki fiskur til øll virkini.

NEYVAN er tað nakar, sum ivast í longur, at fiskur er ikki til at halda hjólanum gangandi á teimum 21 Fiskavirkjunum. Og tí hevur Fiskavirking helst eisini rætt, tá tað sigur, at tað er ómøguligt at hava nógv fleiri virki opin. Hyggja vit so eftir gongdini í øðrum londum, so siggja vit, at júst tað sama hendir har. Nú um dagarnar var áhuga-verd grein í heimskeidda blaðnum Newsweek um netupp henda spurningin. Har verður víst á, at fiskastovnarir kring allan heim eru niðurfiskaðir og verður m.a. víst til toskin í New Foundlandi, sum er heilt vekk og tiskil heilt hevur tikið grundarlagið

undir fiskivinnusamfeløgnum har. Hvi skal hetta so verða óðrvísi hjá okkum verður spurt.

TAD kann vera skilagott og rímuligt at samnæra viðurskifti her og aðrastaðni. Men vandamálið er ger tú tað sláskvít. Tí munur in millum tey lond, sum úti í heimi eru rakt av fiskaloyvi og Føroyar er tann, at vit bara - eina og einleina - liva av fiskinum. Tað eru tað bert heilt fá av øðrum londum, sum eru rakt av fiskaloyvi, sum gera. Tí ber heldur ikki til at koma við hesi samanberingini og siga, at hetta er ein gongd og ein stæða, sum vit bara mugu liva við, tí tað gera onnur lond.

VIT mugu gera okkum fullkomiliga greitt, skulu vit framhaldandi búleikast á hesum klettum og skal ein framtíð vera her fyrri komandi ættarlið, at fiskur er og verður høvuðs livsgrundarlagið. So kunnu vit tosa um Manskar og Tawanskar tiltættir so galti vit vilja tað. Spurningurin er, hvussu vit troysta stovnarar skilabætri og hvussu vit fáa fleiri krónur burtur úr tí fiski, sum kemur upp á land. Vit teljast millum teirra, sum trúgva upp á, at tað verður fiskur aftur á okkara grunnum og at vit - um vit hava viljan og dirvi - kunnu útvega fisk aðrastaðni frá eisini. Tað, sum ger støðuna í landinum tvífalt so ringa sum var talan bert um fiskaloyvi er, at vit hava kvett við eina fortíð - hava kvett á stókinum við ta studningsskipan, sum helt liv í okkum øllum - í hvussu er í eitt langt áramál. Og henda kvettan á stókinum politikkarar hevur fingið nógv álvar: "igari avleiðingar enn nakar hevði givið sær fer um. Við hesum verður tó ikki sagt, at vit skuldu havt varðveitt hesa skipan. Tað vit vilja siga er, at ein avleiðingin av hesum er tann byrjandi avtoftan, sum nú fer fram - ikki fyrst og fremst av landinum - men úr teimum mongu bygðunum, sum higartil hava verið ímyndin av Føroyum.

MONG av okkum gloyma, at tann fráfyltingin, sum so nógv verður tosað um, hon er í veruleikanum byrjanin til eina avtoftan av smábýgdasamfeløgnum í Føroyum. Ein slík staðfesting fær tað at renna kalt niður eftir rygginum, tá tú hyggur í bakspeglid og

ásannar, at vit sum samfelag hesi seinastu 20-30-40 árin hava brúkt nærur alt tað, sum fiskiríkidemið gav av sær til júst at menna smábýgdasamfeløgini við vegum, havnum, skúlum osfr. Við øðrum orðum - lata vit verandi gongd sleppa at halda fram óstærnað - ásanna og góðtaka vit, at alt stríðið var til fánýtis. Hetta stríð, sum ikki minst varð ætlað sum grundarlag hjá okkara eftirkomarum!

JAMEN - verður sagt - hvat kunnu vit gera, tá tað ikki er nóg mikið til av fiski. Í Sosialinum í gjár visir ein samfelagsfrøðingur á, at vit eiga at menna tænastuvinnuna heldur enn at skerja hana, tí hon fer at hava enn størri týðning fyrri okkum í framtíðini, tá fiskivinnan fer at vera á einum hægrí teknilíggum støði. Víst verður eisini á, at einki samfelag kann í fríðartíð loyva sínum íbúgvum at rýma av landinum í berum pan-ikki, m.a. tí at her finst eingin skipan, sum nógv væl kann tryggja teimum mat á borðið ella tak yvir høvðið. Fráfyltingin má steðgast so ella so verður sagt. Nú vilja onnur helst siga, at tá tað ikki er so nógv arbeiði til, so er gott, at fólk finna upp á og leita sær til onnur lond, har tað finnst bæði arbeiðspláss og eitt betri sosialt trygdarnet. Men tá tosar eingin um tey virði, sum annars liggja í okkara góða oyggjasamfelag, sum allir fráfyltararnir vera fyrriuttan.

TAD er upp á hægstu tíð - um tað ikki er ov seint - at okkara politikkarar gera sær hesi viðurskifti heilt greið. Teir mugu til at seta sær sjálvum spurningin: skulu smábýgdinar avtoftast ella skal okkurt heilt óvanligt gerast fyrri at forða hesum! Og her venda vit aftur til spurningin um Fiskavirking og fiskavirkini. Ber tað í heila tikið til at varðveita bygðasamfeløgini í t.d. Sandoynni, um ikki fólkíð har hevur arbeiði á sjógv ella landi! Tá tað er komið so langt, at ein heil oyggj verður drenað fyrri øll síni arbeiðspláss, her hugsa vit serliga um virkini í Skopun og á Sandi og nú Dalstrolararnar eisini, er tað tá ikki ein samfelagslig uppgáva at steðga á og vita, hvat kann gerast! Er tað ikki upp á tíðina, at fyrirøða sum Fiskavirking og landsins stýri seta seg við sama borð og kanna allar møguleikar - eisini møguleikar fyrri at fáa

eitt slag av menningarhjálp úr útlendskum grunnum til øki, sum í hesum føri Sandoynna, ið væl saktans kann metast sum rakt av eini náttúruvanlukku! Alternativt er at lata standa til og góðtaka eina avtoftan, sum hevur við sær, at allar tær milliónir fyrri ikki á síga milliárdir at krónum vit hava lagt í fyrri at varðveita og menna búsetingina í hesum oyggjum eru farnar fyrri skeyti.

TAD var rætt at avtaka studningsskipanina so ella so og innføra marknaðarbúskap. Men eins og vit siggja tað í Ruslandi, so er ein kvettan á stókinum og setan í verk av fullkomnum marknaðarbúskapi í øllum liðum í samfelagnum eftir nærur einum degi ein ómøguligheit. Alt hevur sína tíð og tað skal eisini hava sína tíð at endavenda einum heilum samfelagsbúskapi, sum alt annað er bygt upp rundan um. Skal alt her og nú byggja upp á marknaðarbúskaparligu prinsipp burturav, so merkir hetta í veruleikanum, at vit mugu góðtaka, at ein bygd fyrri og onnur eftir og síðani heilar oyggjar, verða fólkátomar um ikki so nógv ár. Hetta eiga vit ikki at góðtaka, og tí má tað almenna koma meira inn í myndina og saman við fyrirøðum sum Fiskavirking og við samráðingum við bæði danskir myndugleikar og danskir og altjóða grunnar stíga út í kortið eina stórkliga og miðvísa kós.

LATA vit bara standa til og stara vit okkum fullkomiliga blind í einum marknaðarbúskapi, so gerst skjótt óskukalt nógvastaðni kring landið. Og hvat er eftir av Føroyum, tá bygðasamfeløgini eru horvin! Lítið og einki. Tað er komið hartil, at vit mugu til at meta fráfyltingina sum tað hon er, nevniliga eina náttúruvanlukku, og slíka fær tú ikki bota um við at lata marknaðarbúskaparligu kreftirnar ráða einsamallir. Her má heilt annar lútur til. Já rætt og slætt eina samlað politisk bjargingarroynd. Ein betri ALS-skipan er so ein av brúkkunum, sum náttúrliga hoyrir við til slíka bjargingarroynd.

SOSIALURIN

Lesarabrøv

Viðmerking frá Jógvan Adolf Johannesen

Øll sigja viðvíkjandi byggingini av Kletunum eru til taks

ella skuldu verið til taks úti í Tinganesi. Tí er tað fullkomi-

liga óneyðugt at spyrja um tílíkt, sum umsitingin veit ella

skuldi vitað.

Jógvan Adolf Johannesen

Bjørnin í grísagarðinum

Einaferð var tað - soleiðis byrja flest øll ævintýr.

Einaferð var tað ein bjørn, hon var altíð svong - so ómetalliga svong. Hon lá ikki í dvala um veturin, so sum aðrar bjørnir, hetta hevði hon ikki stundir til - tí var tað at hon altíð sá nývaknað út.

Fyrst fann hon sær eina glæsiliga holu við grønum vøkstri bæði uttan og innan, og har flutti hon inn til eina sera tekkiliga honbjørn.

Annars á hon alt sum fyrri kjaftin rak, gamlar bílar, sokn-

ar bátar, alirningar fullar sum tórnar, holur madrassir, gamlar tuffur og mangt, mangt annað. Eisini kundi hon bróta inn á fólk, reka tey av húsinum, eta alt sum inni var, og síðan seta seym í hurðina.

Men einki av hesum hjálpti, hon var framvegis líka svong. Men - tá neyðin er størst er hjálpin næst.

Ein dagin fann hon upp á at svinja suður um fjørd, og nú lá betur fyrri, tí hon rendi se beint í ein stóran grísagarð, ið var á tremur av stórum, feittum grís-

um. Vatn rann henni úr tonn-umum og hon legði ívaðið á eta og drekka blóð.

Fyrst á hon mannin, ið ansaði eftir grísunum, síðani legði hon á grísarnar sjálfvar, til hon at enda var steinmett og ikki orkaði meira - men tá var framvegis hópin eftir av feittum grísum.

Nú vóru góð ráð dýr, tí sjálvt um hungursneyð var í landinum, so unti hon ongum øðrum at smakka henda gloypibita.

- Men hon fann upp á ráð - setti eidd á allar teir feitu grísar-

nar, og meðan hon andaði steikiroykin í seg, fall hon mett og væl sett í fastan svøvn og søtar dreymar - hvar hon m.a. droymdi at hon var vorðin LØGMADUR.

ØF ØF

Ferðafrádrátturin

Skattaskipanin eins og sentrala umsitingin av henni er nóg fløkt sum er. Ongin verðsins meining er tí í at fáa ferðafrádráttin inn aftur í skipanina í tí líki, hann einaferð var.

At hann so als ikki skuldi verið upp á tal, sum so mong halda, skal ikki støða takast til her, men skal hann tað, so skal hann metast sum kommunu-mál burturav.

Um nøkur lóggáva ella reglugerð um móguligan kommunalt umstnan ferðafrádrátt er neyðug, veit eg ikki, men um so er nýst hetta bert at snúgva seg um at loyva kommununum at veita borgarum í teirra egnu kommunum frádrátt í kommunuskattinum fyrri innløku, vunnari í aðrari kommunu.

Landsmál má hetta ikki gerast aftur, so einfalt er tað, og ongin skal ivast í, at skilagóðar

kommunur á henda hátt ikki fara at veita ta samsýning, sum mógulig er, til teir borgarar, ið vinna pening uttanbyggja til skattingar í heimakommununi. Hvussu ymiskur ferðafrádrátturin hevði gjørt frá kommunu til aðra hevði verið teirra søk, men ivaleyst kundu kommunufeløg samst um ein rímlig felags frádráttarkarm.

Ferðandi

Ringið!
- og vit skriva

11820